

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ ТА СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра східної та слов'янської філології

Курсова робота з арабської філології
на тему:

ВІЙСЬКОВА ЛЕКСИКА В АРАБСЬКІЙ МОВІ

Студентки групи Пар 17-19
факультету сходознавства
денної форми навчання
Освітньої програми:
Арабська мова і література
та переклад, друга
східна мова, західноєвропейська мова
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.060 Східні мови
та літератури (переклад включно),
перша – арабська

Козяровської Тетяни Сергіївни

Науковий керівник:

ст. викладач В.Г. Кононенко

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТЕРМІНОЛОГІЇ	6
1.1 Термінологія. Поняття «термін» і «терміносистема».....	6
1.2 Визначення поняття військової лексики.....	12
ВИСНОВОК ДО 1 РОЗДІЛУ	18
РОЗДІЛ 2. ВІЙСЬКОВА ЛЕКСИКА АРАБСЬКОЇ МОВИ	19
2.1 Характеристика та специфіка арабської військової лексики.....	19
2.2 Шляхи формування і поповнення військової лексики.....	21
2.3 Проблема уніфікації та територіальна диференціація військової термінології через призму арабських ЗМІ.....	26
ВИСНОВОК ДО 2 РОЗДІЛУ	30
ВИСНОВКИ	32
АНОТАЦІЯ АРАБСЬКОЮ МОВОЮ	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	35

ВСТУП

Військова лексика відіграє досить значну роль у мові, і це пов'язано з її соціальною значимістю: з кожним роком дедалі сильніше популяризується військова справа, не припиняються різноманітні військові конфлікти. Чим більша кількість людей є залученою у діяльність у військовій сфері та в військових діях зокрема, тим частіше використовуються спеціальні слова (терміни). Військова лексика стає актуальнішою, і вона сильніше привертає увагу тих, хто її досліджує. З часом популярність військової лексики та проникнення її у різні сфери вживання значно зросла, що свідчить про те, що майже всі сучасні світові держави дотримуються мілітаристичного характеру політики.

Те, що військова термінологія вийшла на новий рівень свідчить про те, що політична ситуація в світі і в деяких країнах зокрема загострилась. Це призвело до того, що майже кожна пересічна людина збагатила свій словниковий запас новими військовими термінами, згідно з цим вони ввійшли у повсякденний вжиток, а отже, їх функціонал розширився, разом зі сферами вживання. Нові громадянські і міждержавні війни спалахують на політичних аренах у різних кутках світу. Очевидні і латентні конфлікти, революції, політичні агітації, нові і сучасні види зброї і техніки – усе це призвело до формування пласта лексики, який містить не тільки уже існуючі і всім відомі терміни, а й поповнюється новими. На це впливають різні політичні, соціальні та економічні фактори, а також науково – технічний прогрес.

Варто зазначити, що ЗМІ (Засоби масової інформації) відіграють важливу роль у формуванні, поповненні і найголовніше поширенні одиниць військової термінології. В новинах, на шпальтах газет, в інформаційних каналах, по радіо і телебаченню висвітлюються події, які є епіцентром уваги в світі. У зв'язку з цим виникає потреба багатоаспектного дослідження військових термінологічних одиниць. Також важливо вказати те, що військова термінологія одночасно належить і до прошарку словникового складу мови,

який використовується людьми у повсякденному спілкуванні і до лексики обмеженого професійного застосування.

Військова лексика завжди була, є, і буде невід'ємною частиною життя, тож не дивно, що вона привернула увагу багатьох мовознавців: їй присвятили свої роботи такі дослідники як : Ф.С. Бацевич, Р.І. Сидоренко, Б. З. Якимович, Г. П. Мацюк та багато інших. Особливості функціонування сучасної військової лексики та термінології представлені у працях І.В. Сівкова, М.М. Юрковської, Р.В. Стацюка та ін.

Актуальність роботи визначається роллю військової лексики у збагачення словникового складу мов, і вона зумовлена необхідністю дослідження та вивчення специфіки та проблематики (уніфікація, територіальна диференціація) динамічної арабської військової термінології у контексті застосування її в інформаційному просторі, з подальшою систематизацією та підготовкою навчально-методичних посібників та висококваліфікованих кадрів. Також варто зазначити необхідність застосування комплексного підходу у контексті вивчення арабської військової термінології, а також аналізу новітніх різноманітних явищ і процесів, пов'язаних з військовою сферою, що є дуже актуальним на сьогоднішній день.

Предметом дослідження є військова лексика сучасної арабської літературної мови та її вживання в засобах масової інформації.

Об'єкт дослідження є лексикологія арабської мови як у сучасній науковій парадигмі в цілому, так і її військовий компонент в контексті його використання у засобах масової інформації.

Матеріалом дослідження військової лексики арабської мови є публіцистичні статті, статuti і словники арабської термінології.

Метою дослідження є аналіз теоретико-методологічних аспектів військової термінології сучасної арабської мови та її вживання в засобах масової інформації.

Завдання дослідження:

- дослідити загальні аспекти термінології;

- визначити поняття «термін» і «терміносистема», розкрити їх зміст у сучасній науковій парадигмі, описати основні способи творення термінів;
- охарактеризувати військову термінологію та її специфіку на прикладі арабської мови;
- дослідити особливості національної військової термінології арабської мови, шляхи її формування, виявити найпродуктивніші способи її поповнення;
- проаналізувати проблему уніфікації та територіальної диференціації військової термінології.

Методи дослідження. Були застосовані такі загальнонаукові методи як: методи індукції і дедукції, методи аналізу та синтезу. З власне лінгвістичних методів, що використовуються в роботі, можна виділити метод аналізу дефініцій («термін», «військова лексика» та ін.), а також описовий метод та метод класифікації, що передбачають узагальнення та систематизацію матеріалу.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що на прикладі засобів масової інформації досліджено особливості, проблематика, сучасний стан арабської військової термінології та її вживання.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що матеріали та висновки дослідження створюють підстави для подальшого вивчення, аналізу та спостереження за розвитком як спеціальної військової термінології в цілому, так і специфіки її використання в ЗМІ. Результати роботи можуть бути використані під час практичних занять і лекцій з лексикології, термінознавства та перекладу як на факультетах, що спеціалізуються на вивченні мов, так і в закладах військової підготовки, а також на факультетах журналістики.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТЕРМІНОЛОГІЇ

1.1 Термінологія. Поняття «термін» і «терміносистема»

Мова – це те, що на постійній основі зазнає змін, адаптацій, вона ніколи не залишається в тому стані, в якому знаходиться, а розвивається зважаючи на зміни які відбуваються в тих чи інших сферах її вжитку, у різних аспектах життя людей. З цього виходить, що соціальне і культурне життя населення, політичні і економічні ситуації, науково-технічний прогрес, нові технології, прорив в сфері соціальних мереж, різноманітні нововведення, розвиток у медицині, відкриття нових видів хвороб, вірусів, мікробів (які до цього не були виявлені або з'явилися відносно нещодавно), потреба людства у нових професіях згідно з новими вимогами і потребами – усе це призводить до виникнення і вжитку нових виразів і слів.

У кожного лінгвіста і філолога є своє визначення поняття «терміну», адже це багатоаспектне явище, і хоч всі вони намагались досягти консенсусу, спільної думки і єдиного формулювання так і не досягли. Існує надзвичайна кількість введених позначень для цього слова, і така ж кількість суперечок навколо нього. Труднощі у тому, щоб орієнтуватись на одне конкретне визначення полягає в специфіці самого значення терміну. Адже термін характеризується за наступними ознаками:

1) Специфіка – певне спеціальне слово, що є вживаним лише в конкретній чітко окресленій сфері і не є загальноновживаним;

2) Однозначність – дефініція що має лише одне значення (з ціллю уникнення плутанини і неоднозначності);

3) Система – це необхідність для того, аби поняття і терміни не міксувались між собою. Вони повинні бути систематизованими і загальноновідомими.

У складі спеціальної лексики терміни вирізняються за:

- 1) специфікою вживання (кожен з них є притаманним певній галузі знань);
- 2) функцією, що дає назву поняттям;
- 3) дефініціями (наявність наукової дефініції);
- 4) правильністю і чистотою значення (що є встановленими дефініцією);
- 5) незмінністю в рамках контексту (суть терміна є зрозумілою без контексту і майже не залежить від нього);
- 6) нейтральністю в стилістиці;
- 7) зрозумілістю лише тісному колу людей (значення терміна достеменно відоме лише спеціалістам);
- 8) цілеспрямованим характером появи);
- 9) номінативністю (в більшості випадків термін – іменник або словосполучення на його основі);
- 10) репродукованість у мовленні. (Павлова, 2008, с.50).

Терміни становлять невід’ємну і незамінну частину кожної мови, без якої неможливо обійтись. Терміни умовно можна розділити на загальноживані та вузькоспеціальні (ті, які стосуються певної конкретної галузі). Це цілком офіційні, прийняті й узаконені в певній галузі науки чи техніки позначення, назви понять. Специфіка термінів зумовлена сферою функціонування термінологічних одиниць, а саме тим, що терміни є номінативними одиницями мови науки й техніки, а не одиницями природної мови загалом. Саме в науковій сфері мови терміни виконують свої основні функції:

- 1) номінативну – тобто називають предмети чи явища;
- 2) сигніфікативну – позначають загальне поняття, що входить до складу системи спеціальних понять галузі знання;
- 3) комунікативну – передача в часі і просторі спеціального знання та ін. (Павлова, 2008, с.50).

За останні роки в термінознавстві затвердилися такі позначення основних підкласів термінів як: прототерміни, передтерміни, терміноїди, псевдотерміни.

Прототерміни – це певні лексеми, що з'явилися і вживалися до початку існування наук, і тому вони дають назву не поняттю (що з'являються разом з виникненням наук), а спеціальним переконанням. Прототерміни все ще існують у лексиці пов'язаній з побутом і ремеслом. Ця лексика збереглася і у наш час, причиною цього є те, що з тих пір багато спеціальних уявлень стали загальноживаними. Згодом, коли почали виникати нові наукові дисципліни, згідно з якими спеціальні поняття в ремеселі разом з деякими іншими видами діяльності осмислюються в теоретичному аспекті й перетворюються на певні системи наукових понять, частина прототермінів, яка щільно закріпилася у спеціальному мовленні, залучається до наукової термінології, а решта існує або у вигляді лексичних одиниць предметних галузей, у яких нема науково-теоретичної основи, або функціонує у вигляді так званих народних термінологій, яких використовують паралельно з науковими термінами, але без зв'язку з поняттєвою системою. Таким чином, багато базових термінів старих термінологій колись були прототермінами і зберегли низку своїх рис – використання для мотивації випадкових, поверхових ознак або відсутність (втрата) мотивування (Павлова, 2008, с.50).

Передтерміни – спеціальні лексеми, яких використовують для найменування новосформованих понять, але поки що не відповідають основним вимогам, що висуваються до термінів. Як передтерміни зазвичай виступають: а) описові звороти – багатослівні номінативні словосполучення, які використовуються для називання понять і дозволяють точно описати їх сутність, але не відповідають вимозі стислості; б) сурядні словосполучення; в) сполучення, які містять дієприкметникові звороти.

Передтерміни застосовують як терміни для найменування нових понять, для яких не вдається відразу підібрати відповідні терміни. Від термінів передтерміни відрізняються тимчасовим характером, нестійкістю форми,

невиконанням вимог стислості і загальноприйнятості, часто й відсутністю нейтральності. Здебільшого з часом передтерміни витісняються термінами. Інколи заміна передтерміна лексичною одиницею, яка більше відповідає термінологічним вимогам, зтягується, і передтермін закріплюється у спеціальній лексиці, набуваючи стійкого характеру і перетворюючись на квазітермін (Павлова, 2008, с.50).

Терміноїди – спеціальні слова, що називають так звані натуральні поняття, тобто ті, які ще недостатньо сформовані, їх неоднозначно розуміють, і вони не мають чітких меж і дефініцій. Тому терміноїди не мають таких термінологічних властивостей, як точність значення, контекстуальна незалежність і усталений характер, хоча й іменують поняття.

Псевдотерміни – спеціальні лексеми, які називають гіпотетичні, хибні поняття, що не відповідають дійсності (Павлова, 2008, с.50).

Термін існує за умови системності. Варто розрізнити поняття «термінології» і «терміносистеми».

Термінологія є джерелом терміносистеми. Терміносистема як модель певної галузі знань і (чи) діяльності з'являється на ту пору, коли ця галузь склалася достатньою мірою (Житін, 2009, с. 119).

Л. А. Васенко визначає типові ознаки терміносистеми:

- 1) цілісність терміносистеми;
- 2) відповідність суми частин цілому;
- 3) певна сталість терміносистеми (терміносистема відображає систему поглядів у певній сфері наукового знання на певному етапі);
- 4) структурований характер терміносистеми (Васенко, 2008, с. 87).

Також Л. А. Васенко виділяє три етапи формування і функціонування терміносистеми:

- 1) це період від етапу відсутності теорії до стану її формування, тобто перехід від невпорядкованої сукупності термінів до терміносистеми;
- 2) це зростання обсягу знань у межах прийнятої теорії; третій етап – це зміна теорії, як наслідок – зміна терміносистеми. Спочатку нову теорію

описують термінами попередньої теорії, потім упроваджують нові терміни, що відображають нові поняття (Васенко, 2008, с. 86).

Терміносистема – це те, що впорядковує між собою наявність та функціонал термінології. Система термінів має забезпечити логічність і структурованість для унікальності єдиного значення та конкретності сприйняття понять в межах цієї галузі. Кожен термін посідає певне місце і означає щось особливе в межах терміносистеми. Значення в одній галузі має свій сенс, і цей самий термін в іншій галузі може означати щось нове і інше. Терміносистема пов'язана з військовою справою націлена на опис різних військових понять, до прикладу: батальйон, дивізія, підрозділ, полк, ескадрилья, артилерія, танк, зброя, стратегія, бойова операція, бригада, дивізіон, штаб, рота і тощо.

Під терміносистемою розуміється мовна модель, сукупність понять як логічну модель галузі знань. Терміносистема покликана забезпечити системний характер існування та функціонування термінології, в рамках якої здійснюватиметься взаємообумовленість одних термінів з іншими. У терміносистемі кожен термін має своє місце, а також своє значення, яке відрізняється від значень інших елементів цієї системи (Гецько, 2021, с. 133).

Завданням загальної теорії термінології є вивчення формування і вживання спеціальних слів, за допомогою яких акумулюється і передається багаж знань людства; удосконалюються існуючі термінологічні системи; здійснюється пошук відповідних шляхів створення нових термінів і термінологічних систем і пошук універсальних рис, властивих термінології різних областей знання. Терміни кожної галузі техніки і виробництва формують свої системи, які визначаються понятійними зв'язками професійного знання при прагненні висловити ці зв'язки мовними засобами. Мовою є структурний елемент наукового знання (Тепляков, 2018, с. 394).

Кожен термін входить в певну терміносистему тієї чи іншої галузі науки, техніки, виробництва, і концептуальний зміст терміна визначається його місцем в системі. Термін завжди має свою дефініцію (точне наукове

визначення) серед інших термінів тієї ж області. Терміни зазвичай однозначні всередині свого термінологічного поля, в цьому полягає їхня відмінність від «звичайних» слів; при цьому один термін може бути частиною декількох областей знання, але це вже не полісемія, а омонімія (Савченко, 2013, с. 90).

Термінологія – це те, що постійно рухається і зазнає змін. Між термінами і іншими словами відбувається безкінечний взаємообмін, слова, що закріпились в загальному вжитку і простому мовленні, позбуваються певних якостей, вони перетворюються на терміни. В той же час терміни стають загальноновживаними в розмовній мові. Постійний обмін, що відбувається між термінологією і загальноновживаною лексикою, призводить до переміщення мовних одиниць. Слово, яке перетворюється на термін набуває одного спеціального значення і вживається в певних і конкретних галузях (до прикладу, як військові терміни вживаються в військовій терміносистемі. Якщо взяти до уваги термін «операція», то в медичній термінології він має зовсім інше, відмінне значення від «воєнної операції»).

Залежно від термінології в якій знаходиться слово воно набуває нових значень в парі з супутніми словами. Під термінологією конкретної наукової області можна розуміти не просто сукупність термінів, а систему термінів, тобто терміносистему, яка відобразатиме систему понять даної галузі знання. Таким чином, відповідно до такого трактуванням, терміни «термінологія» та «терміносистема» стають синонімічними.

Однак існує й інша точка зору. Термін та терміносистема – це два поняття, пов'язані зі спеціальною термінологією, яка використовується в різних галузях знань.

Термін – це слово або вираз, який має певне значення і вживається для позначення концепції чи предмета в певній галузі знань. Терміни можуть бути унікальні для певної галузі або використовуватись в загальному контексті, і вони мають чіткий і визначений сенс, який і відділяє їх від звичайних слів.

Терміносистема – це сукупність термінів, пов'язаних між собою у певній галузі знань. Терміни в терміносистемі можуть мати ієрархічну структуру, де

деякі терміни є загальними іншим, а деякі – специфічними. Терміносистема може також включати в себе додаткові елементи, такі як дефініції, синоніми та інші.

Основна відмінність між терміном та терміносистемою полягає в тому, що термін є окремим словом або виразом, який використовується для позначення концепції чи предмета, тоді як терміносистема – це сукупність термінів, пов'язаних між собою у певній галузі знань. Терміни можуть бути включені в терміносистему, але вони можуть також використовуватись окремо.

Отже, системність можна назвати однією з найважливіших умов існування термінів, які є лише складовими елементами терміносистеми, а терміносистема, в свою чергу, містить деяку організовану сукупність термінів. Подані визначення терміна – це лише мала частина всіх існуючих трактувань досліджуваного явища, природа якого вражає своєю глибиною та складністю. Можна зробити висновок, що термін – це слово (або словосполучення), на яке покладено завдання точного, логічного і, по можливості, однозначного визначення предметів, понять, явищ, що відображають навколишню реальність. Слід зазначити, що терміни неспроможні існувати самі по собі. Їх суть та функції розкриваються в умовах певного контексту, теорії, у межах тієї чи іншої галузі знань, адже, як уже було зазначено вище, один і той самий термін може мати різне значення в різних термінологічних системах.

1.2 Визначення поняття військової лексики

Фокусом нашого наукового дослідження є спеціальна лексика, що функціонує у військовій сфері життя суспільства. Військова термінологія – це формалізована система встановлених військових термінів (слів, словосполучень тощо), кожен з яких має певне чітке значення з конкретно

окресленими рамками застосування з науковим обґрунтуванням. У рамках цього дослідження, присвяченого розгляду таких понять, як «термін», «військова лексика», «військова термінологія», «військова терміносистема», «військова терміносфера», а також функцій, які вони виконують, було визначено, що під терміном (хоча і існує безліч трактувань цього поняття), прийнято розуміти одиницю мови (слово чи словосполучення), що служить для позначення того чи іншого поняття чи явища, науково зафіксованих і описаних ознак чи характеристик об'єктів чи предметів.

Військова термінологія – це система термінів пов'язаних з військовою справою, кожен з яких має чітке певне значення з конкретно окресленими рамками застосування і науковим підґрунтям.

Військова лексика – відображає різноманітні військові поняття і вживається як для позначення спеціальних понять у конкретній сфері, так і в повсякденному спілкуванні. Вона містить в собі терміни, що описують різні аспекти військової діяльності, такі як організація та командування військами, бойова підготовка, взаємодія між підрозділами, використання зброї та бойової техніки, тактику та стратегію ведення бойових дій, а також різноманітні терміни, що використовуються в різних галузях військової науки та техніки. Слід зазначити, що у поняття «військова лексика» входять також такі поняття, як «військова термінологія», «військова терміносистема».

Що ж до поняття «військова терміносистема», з його трактуванням пов'язані деякі труднощі, основною з яких у тому числі можна назвати саме визначення самого поняття «терміносистема» (чи термінологічна система). Варто вказати, що ще в 80-ті роки ХХ століття проблема системності та структурованості термінології неодноразово ставала предметом жвавих суперечок та дискусій, проте досі на це питання так і не знайшли остаточного вирішення. Проте під терміносистемою прийнято розуміти «упорядкований стан термінів».

Під поняттями «військова термінологія», «військова терміносистема», і «військова терміносфера» загалом мають на увазі сукупність термінів,

організовану, класифіковану та систематизовану тим чи іншим способом для найбільш правильного застосування термінологічних одиниць та задля уникнення плутанини між поняттями. Таким чином, можна відзначити велику зацікавленість вчених-лінгвістів у дослідженні лексики сфери військової справи. Цей інтерес можна пояснити тим, що не лише серед військових, а й у повсякденному мовленні пересічних звичайних людей дедалі більше почали з'являтися слова пов'язані з військовою тематикою.

Так, як уже було зазначено, військова терміносистема – це сукупність термінів та фраз, які використовуються військовими для опису та спілкування між собою в контексті військових операцій та дій, а отже вона є важливим елементом військової діяльності, оскільки дозволяє військовим точно та швидко передавати важливу інформацію одне одному. Вона також дозволяє військовим зберігати та передавати досвід та знання про військові дії та операції.

Це особлива галузь термінології, яка містить в собі спеціальні терміни та визначення, що описують різні аспекти військових справ, такі як бойові дії, тактика, зброя та інше. У військовій лексиці можна побачити два великі пласти: військову термінологію (спеціальну лексику) та професіоналізм (професійний жаргон військових). Військова термінологія існує на «рівні суспільної офіційної свідомості», використовується в першу чергу в офіційному середовищі, а військовий жаргон – «на рівні суспільної повсякденної свідомості», використовується у безпосередньому усному спілкуванні військових. Військовий жаргон розглядали такі вчені: Микола Шульга, Роберт Чарльз Остерхайс, Юрій Шевчук, Марія Харченко та багато інших.

Військова лексика містить жаргонізми, сленг військових і розмовну лексику. До цієї групи належать неоднорідні за своєю функціональною характеристикою лексичні одиниці, емоційно забарвлені елементи військової лексики, які часто слугують стилістичними синонімами військових термінів.

Таким чином, подібна лексика характеризує сферу неофіційного спілкування, «стираючи кордони» між військовою та загальною розмовною лексикою.

Широке вживання слів військового характеру обумовлено частими військовими конфліктами у різних країнах, розробкою нових військових технологій, техніки та бойової зброї. Залучення широких мас людей у військові дії, а також широке висвітлення всіх цих подій за допомогою засобів масової інформації зробило тему війни з її термінами та поняттями близькою та зрозумілою невійськовій людині, таким чином військові терміни можна визначити як політичні маркери сучасності.

Трактують також військову термінологію в такий спосіб: «це впорядкована сукупність військових термінів мови, які відображають понятійний апарат військової науки та пов'язані з формами та способами ведення війни, з питаннями стратегічного використання збройних сил, а також оперативного-тактичного застосування об'єднань, з'єднань, частин та підрозділів, їх організації, озброєнням та технічним оснащенням» (Шевчук, 1985, с. 86).

У свою чергу військова термінологія та військова терміносистема – це елементи ширшого поняття «військова лексика», оскільки не завжди слова, що стосуються військової сфери, можуть відповідати визначенню «термін», проте вони відносяться до військової лексики. Тим не менш, основу військової лексики все ж таки складають саме термінологічні одиниці, тобто терміни.

З огляду на те, що сфера військової діяльності дуже широка і поділяється на різні самостійні галузі, існує безліч тактичних, організаційних, військово-технічних термінів, що належать до різних видів військ та збройних сил тощо. Для кожної з перерахованих областей характерна своя термінологія. Отже, військова термінологія може бути класифікована за різними критеріями. Наведемо декілька прикладів:

1) За структурою терміна:

- простий термін (складається з одного слова);
- складний термін (складається з кількох слів).

2) За сферою застосування:

- загальновійськова термінологія (терміни, що використовуються в будь-яких видах військ);
- спеціальна військова термінологія (терміни, які використовуються в конкретних видах військ, наприклад, в повітряних силах, в морських силах, в танкових військах тощо).

3) За місцем походження:

- національна військова термінологія (терміни, що використовуються в арміях різних країн);
- міжнародна військова термінологія (терміни, які використовуються в усіх країнах-членах ООН).

4) За способом утворення термінів:

- лексикографічна термінологія (терміни, що утворюються за допомогою спеціальних словників та граматичних правил);
- авторська термінологія (терміни, які виникають в процесі практичної діяльності військових та стають вживаними в результаті спільного досвіду).

5) За галузями знань:

- стратегічна військова термінологія (терміни, пов'язані зі стратегічними питаннями, такими як планування війни, аналіз даних тощо);
- тактична військова термінологія (терміни, що використовуються для опису конкретних дій на полі бою, таких як командування військами, розташування підрозділів, ведення бойової оперативної обстановки тощо);
- технічна військова термінологія (терміни, пов'язані зі зброєю, військовою технікою та їх складовими частинами).

Класифікація військової термінології може бути більш детальною та містити більше критеріїв, залежно від мети та контексту, в якому використовується. В кожному випадку розуміння основних принципів класифікації військової термінології може допомогти у використанні спеціальних термінів в військовому середовищі.

Інтерес до вивчення лексики сфери військової справи можна пояснити тим, що не лише серед військових, а й у мовленні цивільних людей дедалі більше почали з'являтися слова військової тематики. Широке вживання слів військового характеру зумовлене тим, що у різних країнах дедалі частіше виникають військові конфлікти.

Отже, аналізуючи вищенаведені дефініції, можна зробити висновок, що військова термінологія, яка реалізується за допомогою лексичних одиниць, що в свою чергу називають поняття та явища сфери військової справи, – це терміносистема, що динамічно розвивається і відрізняється логічністю, структурованістю та приналежністю до системи знань про підготовку та ведення військових дій. Разом з тим, військова сфера не обмежується лише формальними дефініціями понять, об'єктів та предметів військової справи. Військова лексика містить в собі жаргонізми, сленг військових, емоційно забарвлені неоднорідні за своєю функціональною характеристикою лексичні одиниці, які часто є стилістичними синонімами військових термінів. Таким чином, подібна лексика характеризує сферу як неофіційного так і професійного спілкування, вживається не лише людьми, які напряду пов'язані з військовою справою, а й цивільними. Також варто зазначити, що військова термінологія дуже часто використовується в ЗМІ (Засобах масової інформації) – по телебаченню, в новинах, по радіо, в газетах і інформаційних каналах в соціальних мережах. Ця лексика є невід'ємною частиною мовлення кожної людини в сучасних реаліях.

ВИСНОВОК ДО 1 РОЗДІЛУ

У першому розділі було розглянуто теоретико-методологічні аспекти термінології, та надано дефініцію таким поняттям, як: термін і терміносистема, військова лексика. Військова термінологія може бути класифікована за різними критеріями, а саме: за структурою терміна, за сферою застосування, за місцем походження, за способом утворення термінів, за галузями знань.

Визначено також, що військова терміносистема – це особлива галузь термінології, яка містить в собі спеціальні терміни та визначення, що описують різні аспекти військових справ, такі як бойові дії, тактика, зброя та інше. У військовій лексиці існує два великі пласти: військова термінологія (спеціальна лексика) та професіоналізми (професійний жаргон військових). Військова термінологія існує на «рівні суспільної офіційної свідомості», використовується в першу чергу в офіційному середовищі, а військовий жаргон – «на рівні суспільної повсякденної свідомості», використовується у безпосередньому усному спілкуванні військових.

Основна відмінність між терміном та терміносистемою полягає в тому, що термін є окремим словом або виразом, який використовується для позначення концепції чи предмета, тоді як терміносистема – це сукупність термінів, пов'язаних між собою у певній галузі знань. Терміни можуть бути включені в терміносистему, але вони можуть також використовуватись окремо.

Військова терміносистема є важливим елементом військової діяльності, оскільки дозволяє військовим точно та швидко передавати важливу інформацію одне одному. Вона також дозволяє військовим зберігати та передавати досвід та знання.

РОЗДІЛ 2.

ВІЙСЬКОВА ЛЕКСИКА АРАБСЬКОЇ МОВИ В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

2.1 Характеристика та особливості арабської військової лексики

В арабській мові військова термінологія – це чітко окреслена терміносистема або набір термінів, які позначають поняття, що стосуються військової справи. Ці терміни використовуються для опису різних аспектів військової справи, таких як: організація військової структури, бойові дії, зброя, техніка, комунікації та зв'язок, медицина, транспорт та логістика. Загальний обсяг військової термінології арабської мови містить сотні тисяч слів та висловів, що створює дуже розгалужену та спеціалізовану лексичну систему.

Військово-технічна термінологія, як і термінологія будь-якої іншої галузі науки і практики, належить до периферійних шарів лексики конкретної мови, однак від інших термінологій її відрізняє те, що вона має більше спільних рис із загальнонавчальною лексикою. Це пояснюється тим, що у сферу військової справи постійно залучена велика кількість людей, тому військова термінологія має ширшу сферу вживання порівняно з термінологіями інших спеціальних областей (Стацюк, 2014, с.142).

Під час роботи з військовою термінологією сучасної арабської літературної мови перекладач стикається з низкою труднощів, а саме:

1. Семантичні процеси в арабській мові:

- а) синонімія;
- б) полісемія;
- в) омонімія.

2. Використання аббревіатур.

Найбільш суттєві відмінності лексико-семантичного характеру між арабською і українською термінологіями спостерігаються в області синонімії. Якщо в українській військовій термінології синонімічні терміни зустрічаються вкрай рідко, то для арабської військової термінології синонімія є однією з основних характеристик. Яскравим прикладом цього може бути термін «напад», якому відповідає десять арабських еквівалентів:

غارة، دهم، غزو، إعتداء، كرة، مهاجمة، سطو، هجمة، عدوان، هجوم.

(Стацюк, 2014, с.143).

Військова термінологія арабською мови містить багато синонімів, як і вся мова загалом. Явище синонімії в арабській військовій лексиці може бути зумовлене різними факторами, серед яких:

1. Регіональна деференціяція. Один й той самий військовий термін у різних країнах арабського світу може мати різне значення. До прикладу, термін **فوج (أفواج)** використовується в Саудівській Аравії для позначення батальйону, тоді як в Єгипті цей термін може використовуватися для позначення полку.

2. Вплив історії. Терміни можуть виникати в результаті військових подій, переворотів і війн. До прикладу, термін **جهاد** «джихад» має історичне підґрунтя, пов'язане з війнами за релігійні переконання.

3. Запозичення, що походять з інших мов. Деякі військові терміни арабської мови були запозичені з інших мов, зокрема з перської, турецької, французької та англійської мов. На приклад, термін **صاروخ** для позначення «ракети» було запозичене з перської мови. Слово **جندي** для позначення «солдата» було запозичене з турецької мови. Також багато технічних термінів, пов'язаних зі зброєю та технікою, були запозичені з французької та англійської мов, такі як **تانك** «танк» або **مناورة** «маневр».

Багатозначність – досить поширене явище в арабській мові, зокрема у військовій термінології. Військова термінологія арабської мови не змогла убезпечити себе від багатозначності, наприклад, термін **لواء** поряд зі значенням «генерал-лейтенант» (військове звання) має і інше значення «бригада» (підрозділ); термін **جندي** поряд зі значенням «рядовий» (військове звання)

також має значення «військовослужбовець»; термін **تسليح** окрім значення «озброєння» (процес) має ще й значення «озброєння» (зброя) (Стацюк, 2014, с.145).

Арабська військова термінологія багата на омоніми. Омонімія може виникати з різних причин і призводити до непорозумінь та помилок (один термін в різних сферах використання має різні значення).

Наприклад, термін **خصم** використовується в економічній термінології у значенні «знижка», а у військовій у значенні «ворог»; термін **مسدس** в геометрії використовується у значенні «шестикутник», тоді як у військовій термінології він позначає «револьвер»; у медичній термінології термін **عصابة** використовується у значенні «бинт», а у військовій він перекладається у значенні «партизанський загін» (Стацюк, 2014, с.146) .

Отже, військова терміносистема арабської мови має багато спільного з іншими військовими терміносистемами, але також має власні особливості, що відображають культурні та історичні традиції арабського світу. Також важливо зазначити, що у різних арабомовних країнах можуть використовуватися різні терміни та складатися власні військові терміносистеми залежно від національних потреб та військових традицій. З огляду на те, що політична ситуація у світі залишається нестабільною, і кількість війн і військових конфліктів продовжує нещадно збільшуватися, було зроблено висновок, що військова термінологія є невід'ємним елементом життя кожної сучасної людини, а особливо це стосується сфери перекладу. Без знання спеціальної термінології неможливо розуміти, аналізувати і перекладати текст пов'язаний з конкретною сферою.

2.2 Шляхи формування і поповнення військової лексики

Військова лексика арабської мови формувалась під дією різних факторів, а саме: військові конфлікти, війни, нововведення в сфері військової справи, технічний прорив, інформаційний прогрес, калькування і запозичення,

утворення нововведень шляхом поєднання термінів між собою. Деякі терміни активно використовуються від самого початку їх створення, деякі застаріли і залишились в минулому, і їм на зміну прийшли оновлені версії, разом з цим словники безперервно поповнюються новоутвореними термінами, що тільки починаються використовуватися. Тобто, військова терміносистема арабської мови постійно оновлюється і зазнає змін, а отже – вона досить нестабільна і ще досі до кінця не сформована.

Військова термінологія – одна зі специфічних терміносистем арабської мови, яка досі ще не підлягала ґрунтовному теоретичному вивченню ані арабськими, ані вітчизняними дослідниками (Стацюк, 2014, с.141).

Щодо копіювання іншомовних термінологічних систем, то воно здійснюється різними шляхами, при цьому мовні засоби для створення і поповнення термінології залишаються тими ж, що і для поповнення загальнолітературного словника. При цьому застосовуються такі методи:

1) термінування в спеціальних значеннях лексики, що колись існувала або існує і зараз.

Рекомендований мовознавцями пошук старих слів для позначення нових явищ виявився не дуже ефективним. Прикладами вдалого вживання класичних слів в термінологічних значеннях є: نَوَاةٌ – «ядро» – кісточка плода (Белкин, 1975, с.120).

2) утворення нових слів термінів за існуючими в мові правилами словотворення.

Процес калькування здійснюється і способом морфологічної деривації, наприклад, терміни-масдари: تَأْرِیضٌ – «заземлення». Поряд з формою причастя імена цього класу створюються і за моделлю імені знаряддя, наприклад: مِحْقَنٌ – «інжектор» (Белкин, 1975, с.120).

Вибір арабських еквівалентів для існуючих іншомовних термінів у багатьох випадках складний. Навіть коли термінуються вже існуючі арабські слова, виникає проблема відбору і закріплення в якості терміна одного з конкуруючих членів синонімічного ряду. Наприклад, термін «військова

частина» в Єгипті позначений словом – وحدة, в Сирії – قطعة (Губанов, 1978, с.54).

3) переклад термінів і термінологічних словосполучень (Белкин, 1975, с.119).

Основні труднощі у створенні термінів шляхом перекладу полягає в тому, що іншомовним словам-термінами протистоять арабські терміни-словосполучення.

Незручні у вживанні складні терміни скорочуються різними шляхами. Деякі з них частково або повністю перебудовують свою структуру, наприклад: دِفَاعٌ جَوِيٌّ – دِفَاعٌ ضِد طَائِرَاتٍ «протиповітряна оборона». Інший шлях – еліптування термінів-словосполучень. У складених атрибутивних найменуваннях з визначенням-прикметником еліптується (скорочується) означене, наприклад: نَاقِلَةٌ البَتْرُول – نَاقِلَةٌ «танкер», حَامِلَةٌ الطَائِرَات – حَامِلَةٌ «авіаносець» (Белкин, 1975, с.124).

Як уже було вказано вище, військова терміносистема арабської мови зазнає постійних змін зважаючи на невинний розвиток у військовій сфері. Особливо на це впливають запозичення.

Пряме запозичення термінів виникає в результаті переходу слова з однієї мови у загальний вжиток у іншій мові. Запозичення відіграють важливу роль в історії творення термінологічних одиниць і сполучень, у поповненні словників і збагаченні мовлення загалом. Незважаючи на те, що за історію свого існування арабські країни зазнавали багаточисельних війн і конфліктів, що значною мірою впливало на збільшення запозичень в арабській мові, більшість запозичених слів ввійшли в обіг через те, що в різний час в різних країнах другою мовою вважались такі мови як: французька, англійська, італійська. Безсумнівно це призвело до розширення арабської військової лексики, разом з цим, зважаючи на науково – технічний прогрес, з кожним роком військових термінів в арабській мові стає дедалі більше.

Однією з особливостей арабської військово-технічної термінології є існування значної частини арабських термінів синонімів-дублетів іншомовного походження. Особливо велика кількість таких термінів

спостерігається у авто-технічній термінології. Так, у Єгипті широко поширені англійські та французькі авто-технічні терміни, в Іраку англійські, в Алжирі французькі, в Лівії італійські і т.і. Основною сферою застосування цих термінів є усне мовлення. Нижче наводимо список найбільш уживаних авто-технічних термінів іншомовного походження, що функціонують у єгипетських текстах як дублети арабських термінів (Шитов, 1991, с.308).

Котушка запалювання	ملف الإشعال
Зазор	خلوص – بوش
Гальмівний циліндр	اسطوانة الفرملة – ماستر
Карбюратор	مبخر – كاربوراتير
Зчеплення	قابض – دبیراج
Шатун	ذراع التوصيل – بیل
Кривошип	موفق – كرنك
Циліндр	اسطوانة – سلندر
Сорочка охолодження	قميص التبريد

Щодо кількісного показника, то варто зазначити значну кількість запозичень із перської мови. Це, насамперед, пояснюється подібністю кореневої системи слова та звучання. Найбільш уживаними лексичними запозиченнями з перської мови є: «гільза» خرطوشة, «пістолет» طبنجة, «лінкор» بارجة, «рів, окоп, траншея» خندق, «військо» عسكر, «міномет» هاون, «шпигун» جاسوس, «мобілізація» نفير (Стацюк, 2013, с.145).

Іноземні слова найчастіше потрапляють до мови разом з новими поняттями, для вираження яких в даній мові немає відповідних слів. Існують випадки, коли в арабській мові лексичні запозичення витіснили арабські слова, наприклад: перське слово جاسوس витіснило арабське слово ناطس «шпигун» (Губанов, 1978, с. 100)

Запозичення з турецької мови посідають чільне місце серед усіх іншомовних запозичень у військовій терміносистемі арабської мови (Стацюк, 2013, с.145).

Загалом же з турецької мови до військової терміносистеми сучасної арабської літературної мови, насамперед, увійшли запозичення військових звань: فريق «генерал – лейтенант», ملازم «лейтенант», مشير «маршал», لواء «генерал – майор», а також قل «відділення», لغم «міна», ترسانة «арсенал» (Стацюк, 2013, с.145).

Грецькі запозичення також поповнили військову терміносистему арабської мови, це можна простежити на таких прикладах: استراتيجية «стратегія», ديناميكا «динаміка», برسكوب «перископ», أسطول «флот», ديناميت «динаміт» (Стацюк, 2013, с.145).

Серед запозичень з латини слід виділити такі: كبسولة «капсуль», رادار «радар», طوربيد «торпеда» (Стацюк, 2013, с.146).

Велика кількість сучасних запозичень у військову терміносистему арабської мови потрапили з французької. Саме французька мова займає першість серед усіх європейських мов за кількістю запозичень, що асимілювались в арабській. Насамперед це пояснюється тривалими культурними зв'язками. До запозичень із французької мови слід зарахувати такі: بطارية «батарея», هليكوبتر «вертоліт, гелікоптер», مناورة «маневр», فرقاطة «фрегат», ليفتياننت كولونيل «підполковник», سيرحينت «сержант» (Стацюк, 2013, с.146).

Порівняно нечисленними є запозичення з італійської мови: كبتان «капітан», قرصان «пірат» (Стацюк, 2013, с.146).

Останнім часом у сфері наукової та технічної термінології відзначається посилення англomовного впливу. Англomовні запозичення часто входять до лексичного складу арабської, відбиваючи специфічні поняття реальності. У військовій терміносистемі процес запозичення з англійської мови можна простежити на наступних прикладах: هوتريز «гаубиця», تكتيك «тактика», لنش «катер», تانك «танк» (Стацюк, 2013, с.146).

Особливе місце серед запозичень займають слова, утворені методом калькування. Особливість цього способу полягає в тому, що запозичується не лексична одиниця, входження якої в лексико-семантичну систему арабської

мови передбачає той чи інший ступінь формального підпорядкування його нормам, а копія слова, його модель, яка заповнюється «матеріалом» арабської мови. Калькування як метод словотворення відіграє значну роль в створенні нових арабських слів. Слід зазначити, що продуктивність цього способу словотворення значно вища у термінології, зокрема у військовій. Кальковані військові терміни є в переважній більшості семантичними кальками англійських термінів, наприклад (Губанов, 1978, с. 100-101):

Англійський термін	Калькований арабський термін	Український еквівалент
Aircraft carrier	حملة الطائرات	Авіаносець
Sound barrier	الحاجز الصوتي	Звуковий бар'єр
Bottom dead center	النقطة الميتة السفلى	Нижня мертва точка
Fire pocket	الجيب الناري	Вогневий мішок
Art of war	فن الحرب	Військове мистецтво

Отже, запозичення відіграють важливу роль у формуванні військової терміносистеми арабської мови, яка безупинно змінюється, оновлюється, піддається ремаркам і розширюється. В свою чергу варто зазначити, що традиції формування лексики, пов'язаної з військовою справою, як модернізуються, виходячи на новий рівень, так і залишаються незмінними на тлі безкінечного повторення військової і політичної ситуації в світі в цілому і в країнах арабського світу зокрема.

2.3 Проблема уніфікації та територіальна диференціація військової термінології через призму арабських ЗМІ

Мова засобів масової інформації найоперативніше реагує на зміни в суспільних відносинах, на нові історичні та соціальні обставини; саме в медіатекстах з'являються слова, що називають нові реалії, надають їм оцінку. Перебування засобів масової інформації «на вістрі» розвитку мови у наш час

зумовлене, зокрема, тим, що аудиторія ЗМІ значно більша, ніж аудиторія художньої, наукової чи навчальної літератури, а сфера розмовності звужена до окремих груп, у межах яких відбувається комунікація. Функції ЗМІ виявляються не тільки у відображенні, але й у пропагуванні нових соціокультурних моделей поведінки, коли медіа стають рушіями суспільних трансформацій і змін у сприйнятті та трактуванні певних суспільних явищ (Дацишин, 2020, с.183).

Територіальна диференціація може створювати труднощі для перекладачів, яким рекомендується враховувати особливості мови перекладу при передачі слів, які можуть мати різні еквіваленти в різних країнах. Англійське слово може перекладатися по-різному в різних арабських країнах, і так само арабське слово може мати різні еквіваленти в британській та американській англійській мовах. Розглянемо переклад терміна district «район» у чотирьох різних арабських країнах (Altarabin, 2021, с.11).

Англійський термін	Арабський термін	Регіон
district	إقليم	Єгипет
district	قضاء	Палестина
district	معمدية	Туніс
district	لواء	Йорданія

Перекладачам рекомендується враховувати цільову аудиторію та регіон, у якому вона проживає, щоб розуміти регіональні відмінності (Altarabin, 2021, с.11).

Розбіжності між регіональними військово-технічними термінологіями бувають настільки значними, що це часом унеможлиблює взаєморозуміння й взаємодію між арміями арабських країн. Відмінності у складі військових термінологій різних арабських країн охоплюють усі сфери військової справи. Вони спостерігаються в найменуванні органів управління і командування, в назвах оперативно-тактичних і стратегічних понять, озброєння, військових

звань. Для ілюстрації цього положення можна навести ряд прикладів:
(Стацюк, 2014, с.148).

Єгипетський термін	Сирійський термін	Іракський термін	Значення
صاروخ باليستيكي	صاروخ باليستي	صاروخ ذاتي الدفع	балістична ракета
صراع	محاربة	كفاح	боротьба
هليكوبتر	حوامة	طائرة سمّية	вертоліт
هاوتزر	قذاف	مدفع القوس	гаубиця
منشن	مسدد	رام	навідник
مركز إدارة النيران	مركز قيادة النيران	مركز سيطرة على النار	пункт управління вогнем
مدفع الإقحام	قانس (قوانص)	مدفع الصولة	самохідна артилерійська установка
بنديقة الرامى المترصد	بنديقة قناصة	قناصة	снайперська гвинтівка
رقيب أول	رقيب أول	رأس عرفاء	старший сержант

Також важливим елементом термінологічної системи є скорочення.

Скорочення військових термінів може створювати проблеми, особливо якщо люди не мають досвіду в військовій термінології. Такі скорочення можуть бути незрозумілими та створювати плутанину в комунікації. Система

арабських військових скорочень характеризується рядом відмінностей, найбільш суттєвими серед яких є:

1) Відносна нестійкість. В останні роки в арабських країнах проводиться плідна робота з упорядкування військових скорочень: випускаються словники військових скорочень, публікуються спеціальні додатки до статутів і настанов, що регламентують вживання скорочень. Проте всі ці заходи мають рекомендаційний, а не розпорядчий характер. Як наслідок, практично в кожній арабській країні поряд зі стабільними і регулярно уживаними скороченнями зустрічається значна кількість okazionalnih, не закріплених у відповідних статутах і настановах скорочень, відзначаються випадки використання декількох варіантів скорочень одних і тих же термінів (Стацюк, 2014, с.149).

2) Обмеженість сфери вжитку арабських скорочень у порівнянні з українськими полягає в більш жорстких обмеженнях на використання скорочень в усному мовленні. Заборона на використання скорочень в усному мовленні, як правило, міститься в більшості рекомендацій щодо вживання військових скорочень. Виняток у кожній арабській країні становить невелика кількість найбільш уживаних і стабільних скорочень. (Стацюк, 2014, с.149) .

Наприклад:

артилерія	مدفعية	مد
польова артилерія	مدفعية ميدان	مد م
танк	دبابة	بب
бронетанковий	مدرع	م
парашутний	مظليون	مظ
окремий	مستقل	مقل

Щодо військового сленгу, то він є невід'ємною частиною військової лексики, яка містить не тільки слова і словосполучення, що позначають поняття, безпосередньо пов'язані зі збройними силами, і науково-технічні

терміни, але і словосполучення, які хоча й не позначають власне військових понять, але вживаються у військовому середовищі.

Проблеми перекладу військово-технічних термінів сучасної арабської літературної мови стосуються лінгвістичних аспектів, що полягають в синонімії, полісемії, омонімії. Окрім того, певні труднощі для перекладача становить територіальна диференціація військової термінології, використання військових термінів-реалій та аббревіатур.

Територіальна диференціація військової термінології арабської мови також ускладнює процес перекладу, адже для позначення одного поняття у кожній арабській країні можуть використовуватись різні терміни.

ВИСНОВОК ДО 2 РОЗДІЛУ

Військова термінологія в арабській мові – це чітко окреслена терміносистема або набір термінів, які позначають поняття, що стосуються військової справи. Військова лексика арабської мови формувалась під дією різних факторів, а саме: військові конфлікти, війни, нововведення в сфері військової справи, технічний прорив, інформаційний прогрес, калькування і запозичення, утворення нововведень шляхом міксування термінів між собою. Досліджено, що існує декілька способів формування і поповнення військової лексики, але запозичення є головними серед них, оскільки вони відіграють важливу роль у розвитку термінології військової сфери. Розглянуто вплив копіювання іншомовних термінологічних систем в арабську мову, а також важливість скорочень для термінологічної системи арабської мови. Скорочення військових термінів можуть бути незрозумілими та створювати плутанину особливо для тих, хто не має досвіду в військовій термінології. Система арабських військових скорочень характеризується рядом відмінностей, а саме: відносною нестійкістю і обмеженістю сфери вжитку арабських скорочень. Практично в кожній арабській країні поряд зі стабільними і регулярно уживаними скороченнями зустрічається значна

кількість нових незакріплених у відповідних статутах і настановах скорочень. Незважаючи на те, що в останні роки в арабських країнах проводиться плідна робота з упорядкування військових скорочень, випускаються словники військових скорочень, публікуються спеціальні додатки до статутів і настанов, що регламентують вживання скорочень, всі ці заходи мають рекомендаційний, а не розпорядчий характер.

З'ясовано, що під час роботи з військовою термінологією сучасної арабської літературної мови перекладач стикається з низкою труднощів, а саме: семантичні процеси в арабській мові (синонімія, полісемія, омонімія) та використання абревіатур. Розглянуто питання синонімії, регіональної та територіальної диференціації військової термінології арабської мови.

ВИСНОВКИ

У нашому дослідженні ми дійшли висновку, що термін – це слово або вираз, який має певне значення і вживається для позначення концепції чи предмета в певній галузі знань. Терміни можуть бути унікальні для певної галузі або використовуватись в загальному контексті, і вони мають чіткий і визначений сенс, який і відділяє їх від звичайних слів, а терміносистема – це сукупність термінів, пов'язаних між собою у певній галузі знань. Терміни в терміносистемі можуть мати ієрархічну структуру, де деякі терміни є загальними іншим, а деякі – специфічними.

Також, було зазначено, що військова терміносистема – це особлива галузь термінології, яка містить в собі спеціальні терміни та визначення, що описують різні аспекти військових справ, такі як бойові дії, тактика, зброя та інше. З'ясували, що військова термінологія арабської мови – це чітко окреслена терміносистема або набір термінів, які позначають поняття, що стосуються військової справи. Ці терміни використовуються для опису різних аспектів військової справи, таких як: організація військової структури, бойові дії, зброя, техніка, комунікації та зв'язок, медицина, транспорт та логістика.

Військова термінологія арабської мови містить багато синонімів, як і вся мова загалом. Явище синонімії в арабській військовій лексиці може бути зумовлене різними факторами, серед яких: регіональна деференціація; вплив історичних факторів; запозичення, що походять з інших мов. Арабська військова термінологія багата на омоніми та характеризується явищем багатозначності.

Серед шляхів формування військової лексики, запозичення відіграють важливу роль у формуванні військової терміносистеми арабської мови, яка безупинно змінюється, оновлюється, піддається ремаркам і розширюється. В свою чергу варто зазначити, що традиції формування лексики, пов'язаної з військовою справою, як модернізуються, виходячи на новий рівень, так і залишаються незмінними на тлі безкінечного повторення військової і

політичної ситуації в світі в цілому і в країнах арабського світу зокрема. Серед шляхів формування і поповнення військової лексики запозичення є головними, оскільки вони відіграють важливу роль у розвитку термінології військової сфери. Копіювання іншомовних термінів також мають сильний вплив на терміносистему арабської мови.

Була розглянута роль скорочень для термінологічної системи арабської мови. Скорочення військових термінів можуть призводити до низки проблем, особливо для тих, хто не має досвіду в військовій термінології. Система арабських військових скорочень характеризується рядом відмінностей, а саме: відносною нестійкістю і обмеженістю сфери вжитку арабських скорочень. Практично в кожній арабській країні зустрічається значна кількість нових незакріплених у відповідних статутах і настановах скорочень. Незважаючи на те, що в останні роки в арабських країнах проводиться плідна робота з упорядкування військових скорочень, випускаються словники військових скорочень, публікуються спеціальні додатки до статутів і настанов, що регламентують вживання скорочень, всі ці заходи мають рекомендаційний, а не розпорядчий характер. Також відзначаються випадки використання декількох варіантів скорочень одних і тих же термінів.

Фактор територіальної диференціації між регіональними військово-технічними термінологіями бувають настільки значними, що це часом унеможлиблює взаєморозуміння й взаємодію між арміями арабських країн. Відмінності у складі військових термінологій різних арабських країн охоплюють усі сфери військової справи.

Отже, військова терміносистема арабської мови має багато спільного з іншими військовими терміносистемами, але також має власні особливості, що відображають культурні та історичні традиції арабського світу. Також важливо зазначити, що у різних арабомовних країнах можуть використовуватися різні терміни та складатися власні військові терміносистеми залежно від національних потреб та військових традицій.

АНОТАЦІЯ АРАБСЬКОЮ МОВОЮ

تتشترك المصطلحات العسكرية للغة العربية كثيرًا مع المصطلحات العسكرية الأخرى، ولكن لها أيضًا خصائصها الخاصة التي تعكس التقاليد الثقافية والتاريخية للعالم العربي. ومن المهم الإشارة إلى أن البلدان الناطقة بالعربية المختلفة قد تستخدم مصطلحات مختلفة وتطور مصطلحات عسكرية خاصة بها اعتمادًا على الاحتياجات الوطنية والتقاليد العسكرية.

وتجدر الإشارة إلى أن وسائل الإعلام تلعب دورًا مهمًا في تشكيل وتجديد، والأهم من ذلك، إنتشار وحدات المصطلحات العسكرية. يتم تغطية الأحداث التي تحظى باهتمام العالم في الأخبار، في أعمدة الصحف، في القنوات الإعلامية، في الإذاعة والتلفزيون. في هذا الصدد، هناك حاجة إلى دراسة متعددة الجوانب لوحدات المصطلحات العسكرية. من المهم أيضًا الإشارة إلى أن المصطلحات العسكرية تنتمي في الوقت نفسه إلى طبقة مفردات اللغة، والتي يستخدمها الأشخاص في التواصل اليومي، وإلى مفردات الاستخدام المهني المحدود. الهدف من العمل هذا هو تحليل الجوانب النظرية والمنهجية للمصطلحات العسكرية للغة العربية الحديثة واستخدامها في وسائل الإعلام.

أهداف البحث:

- تحليل الجوانب العامة للمصطلحات؛
- تحديد مفهومي "المصطلح" و"النظام المصطلحي"، وكشف معناه في النموذج العلمي الحديث، ووصف الأساليب الرئيسية لإنشاء المصطلحات؛
- وصف المصطلحات العسكرية وخصوصياتها في اللغة العربية؛
- دراسة خصوصيات المصطلحات العسكرية الوطنية للغة العربية؛
- تحليل استخدام المصطلحات العسكرية العربية في وسائل الإعلام.

تكمّن أهمية نتائج بحثنا التي تم الحصول عليها في المواد والاستنتاجات التي توصلت إليها الدراسة من خلالها تخلق أسسًا لمزيد من الدراسات والتحليل لتطوير كل من المصطلحات العسكرية الخاصة بشكل عام وخصوصيات استخدامها في وسائل الإعلام. يمكن استخدام نتائج العمل خلال الفصول العملية والمحاضرات في علوم المعاجم والمصطلحات والترجمة في كل من الكليات المتخصصة في دراسة اللغات ومعاهد التدريب العسكري، وكذلك في كليات الصحافة.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Altarabin, M. (2021). *The Routledge Course on Media, Legal and Technical Translation: English-Arabic- English*. New York, NY: Routledge.
2. Белкин, В. (1975). *Арабская лексикология*. М: Издательство московского университета.
3. Васенко, Л. А., Дубічинський, В. В, Кримець, О. М. (2008). *Фахова українська мова : навчальний посібник*. Київ: Центр учбової літератури.
4. Гецко, Г. (2021). Топоніми й антропоніми як складники метонімічних перейменувань у сучасних медіатекстах. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Філологія»*, 1(45), 175-181.
5. Губанов, Ю. (1978). *Лексикология и фразеология арабского языка. Курс лекций*. Москва:Военный институт.
6. Дацишин, Х. (2020). Засоби масової інформації і динаміка мовної норми: новітні фемінітиви як відображення суспільних викликів сьогодення. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: журналістика*. 4, 183-191.
7. Житін, Я. (2009). До питання про розрізнення термінології та терміносистеми. *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки*, 2(17), 116-121.
8. Павлова, О. (2008). Терміни, професіоналізми і номенклатурні знаки (до проблеми кваліфікації спеціальної лексики). *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології», (620) , 49–54.
9. Савченко, Л. (2013). *Феномен етнокодів духовної культури у фразеології української мови: етимологічний та етнолінгвістичний аспекти: монографія* . Сімферополь: Доля.
10. Стацюк, Р. (2013) Запозичення як один із продуктивних шляхів поповнення лексичного складу військової термінології сучасної

- арабської літературної мови. *Сходознавство*, (62-63), 142-150. <https://doi.org/10.15407/skhodoznastvo2013.62-63.142>
11. Стацюк, Р. (2014). Проблеми перекладу військово-технічної термінології сучасної арабської літературної мови. *Сходознавство*, (68), 141-152. <https://doi.org/10.15407/skhodoznastvo2014.68.141>
12. Тепляков, І. (2018) *Конфронтація фразеологізмів на рівні системи та функціонування*. Дрогобич: Посвіт.
13. Шевчук, В. Н. (1985) *Военно-терминологическая система в статике и динамике*. [Дис. д-ра фі-лол. наук, Военный институт]. РГБ.
14. Шитов, Б. (1991). *Учебник арабского языка. Военный перевод. Начальный курс*. М.: Военный краснознаменный институт.